

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 700/2020
20.02.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Бранислава Босиљковића и Данијеле Николић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... - ..., ББ из ... и ВВ из ..., чији је заједнички пуномоћник Дејан Јакимов адвокат из ..., против тужене Републике Србије - Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради рехабилитационог обештећења, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2015/18 од 14.08.2019. године, у седници већа одржаној дана 20.02.2020. године донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2015/18 од 14.08.2019. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 155/14 од 23.11.2017. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев којим су тужиоци тражили да суд обавезе тужену да им исплати: на име накнаде штете по основу изгубљене зараде за редовно радно време износ од 923.565,11 динара, на име накнаде штете по основу рада у државне празнике износ од 57.328,50 динара, на име накнаде штете по основу прековременог рада износ од 177.226,95 динара, на име накнаде штете по основу разлике у заради износ од 5.368.000,00 динара, на име накнаде штете по основу разлике у пензији износ од 2.121.198,35 динара, на име накнаде штете по основу измакле користи због губитка стана износ од 7.654.053,83 динара, на име накнаде штете по основу претрпљеног душевног бола износ од 10.000.000,00 динара и на име накнаде штете по основу претрпљеног страха износ од 10.000.000,00 динара, све износе са законском затезном каматом почев од дана доношења пресуде. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужилаца за накнаду трошкова парничног поступка.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 2015/18 од 14.08.2019. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужилаца и потврђена пресуда Вишег суда у Београду П 155/14 од 23.11.2017. године. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужилаца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14 и 87/2018 – у даљем тексту: ЗПП) и утврдио да ревизија тужилаца није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности. Ревизијом се посебно не указује на постојање других битних повреда одредаба парничног поступка из члана 407. став 1. тачке 2. и 3. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља АА је ћерка покојног ГГ и рођена је ... године, тужилац ББ је син покојног и рођен је ... године, док је тужиља ВВ супруга покојног са којим је закључила брак 17.02.1973. године. Покојни ГГ преминуо је дана 15.01.2012. године. Правноснажним решењем Вишег суда у Београду Рех 538/12 од 24.05.2013. године усвојен је захтев за рехабилитацију покојног ГГ и утврђено је да је решење Јавног тужилаштва за Град Београд од 27.06.1949. године, којим је отворена кривична истрага и одређен истражни затвор за ГГ, ништаво од тренутка његовог доношења и да су ништаве све правне последице које је ово решење произвело, као и да се рехабилитовано лице сматра неосуђиваним, док се време трајања извршене казне затвора у периоду од 18.06.1949. године до 25.09.1950. године сматра неоправданим лишењем слободе. Тужиоци су поднели захтеве за исплату обештећења Комисији за рехабилитационо обештећење тужене. Економско-финансијским вештачењем утврђена је висина материјалне штете по видовима који тужиоци потражују тужбом у овом спору.

На овако утврђено чињенично стање, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су одбили као неоснован тужбени захтев тужилаца за рехабилитационо обештећење у виду материјалне и нематеријалне штете.

По оцени Врховног касационог суда, неосновано се у ревизији тужилаца истиче да је побијаним пресудама погрешно примењено материјално право јер нису примењени члан 35. Устава Републике Србије и члан 14. Конвенције УН против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака.

Тужбени захтев тужилаца заснива се на одредбама Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“, број 92/2011). Овим Законом прописани су услови за рехабилитацију и правне последице рехабилитације, круг лица активно легитимисаних за подношење захтева за рехабилитацију, као и услови и круг лица легитимисаних за остварење права на враћање имовине, односно обештећење за ту имовину и право на рехабилитационо обештећење.

Одредбама члана 20. Закона о рехабилитацији прописана су права која припадају рехабилитованом лицу, док су одредбама члана 21. истог закона прописана

права других лица. Из наведених законских одредаба произилази да рехабилитована лица имају више различитих права, међу којима и право на рехабилитационо обештећење које укључује и право на накнаду материјалне и нематеријалне штете. Када је реч о другим лицима и њиховим правима, они су разврстани у три групе, и у зависности од тога којој групи припадају зависи и обим њихових права. Према одредби члана 26. став 1. наведеног закона, лица из члана 7. тачка 5. закона (деца рехабилитованих лица која су рођена за време трајања повреде права права и слободе родитеља или су за то време расла без родитељског старања) имају, поред права на здравствену заштиту и других права из здравственог осигурања, и право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе рехабилитованог лица. Брачни друг, деца и родитељи, односно браћа и сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота. Коначно, наследници рехабилитованог лица имају право на враћање конфисковане имовине или имовине одузете по основу прописа из члана 2. став 1. наведеног закона, односно обештећење за ту имовину.

Имајући у виду изложено, по оцени Врховног касационог суда правилан је закључак нижестепених судова да тужиоци, као наследници рехабилитованог лица, немају право на обештећење за материјалну штету коју је рехабилитовано лице претрпело за време лишења слободе, јер поменути Закон о рехабилитацији, као специјални закон, признаје ово право искључиво рехабилитованом лицу, а не и другим лицима, и ово право се не може преносити на правне следбенике - наследнике рехабилитованог лица, па тужиоци нису активно легитимисани да потражују накнаду материјалне штете у овој правној ствари.

Такође, Закон о рехабилитацији не признаје брачном другу рехабилитованог лица право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе рехабилитованог лица. Ово право је у смислу члана 26. став 3. Законом признато само деци рехабилитованог лица, али под условима из члана 7. тачка 5. истог Закона, односно уколико су деца за време трајања повреде права и слободе својих родитеља рођена у установама за извршење санкција или су у тим установама са њима провели део времена или су за то време расла без родитељског старања. Правилно су нижестепени судови закључили да тужиља АА и тужилац ББ, који су деца покојног ГГ - рехабилитованог лица, нису била рођена у време лишења и трајања лишења слободе свога оца (који је извршавао казну затвора у периоду од 18.06.1949. године до 25.09.1950. године), већ тек након пуштања оца на слободу, тако да нису били лишени очевог родитељског старања и из тог разлога немају право на накнаду нематеријалне штете. Из законских одредаба произилази да би потраживање по основу нематеријалне штете сада покојног оца тужилаца као рехабилитованог лица могло прећи на тужиоце само да је ово право признато правноснажном судском одлуком или писменим споразумом, у смислу члана 204. Закона о облигационим односима, што у конкретном није случај. С обзиром да је Закон о рехабилитацији специјални закон који изричито одређује основи обим права на рехабилитационо обештећење и круг лица којима то

право припада, то се ово право не може проширивати правилима о наслеђивању и правном следбеништву.

Неосновано у ревизији тужиоци истичу да у конкретном случају нису примењене одредбе члана 14. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака УН („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори“, број 9/91 и „Службени лист СЦГ-Међународни уговори“, број 16/05 и 2/06). Чланом 14. наведене Конвенције предвиђено је да свака држава чланица, у свом правном систему, гарантује жртви неког акта тортуре право добијања накнаде, те праведне и одговарајуће одштете, укључујући средства потребна за његову што потпунију рехабилитацију; да у случају смрти жртве акта тортуре, имаоци права те жртве полажу право на обештећење и да овај члан не искључује никакво право на обештећење које би имала жртва или било које друго лице у складу са националним законодавством. Дакле, Конвенцијом УН гарантује се жртви неког акта тортуре право на накнаду и праведно и одговарајуће обештећење, као и то да у случају смрти жртве акта тортуре имаоци права те жртве полажу право на обештећење. Из наведене одредбе произлази да титулари права на обештећење у случају тортуре могу бити и друга лица, али само у случају када је смрт жртве непосредно наступила као последица акта тортуре, што овде није случај. Смисао наведене одредбе је да се жртви акта тортуре или другим лицима у случају смрти жртве, обезбеди праведно и одговарајуће обештећење због повреде физичког и психичког интегритета настале као последица акта тортуре, а које се, пре свега, огледа у накнади нематеријалне штете. У том контексту је одредбом члана 14. став 2. Конвенције УН и прописано да овај члан не искључује никакво право на обештећење које би имала жртва или било које друго лице у складу са националним законодавством. Тужиоцима, као следбеницима покојног ГГ, не припада право на обештећење из разлога што по националном законодавству (а то су цитиране одредбе Закона о рехабилитацији у вези са одредбама о накнади штете Закона о облигационим односима) немају право на рехабилитационо обештећење по основу тражених видова материјалне и нематеријалне штете, а како то правилно закључују нижестепени судови.

Врховни касациони суд је ценио и остале наводе у ревизији тужилаца, па је нашао да су без утицаја на правилно и законито донете одлуке нижестепених судови.

На основу свега наведеног, Врховни касациони суд је применом одредбе члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у изреци.

**Председник већа - судија
Бранислава Апостоловић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић